

HRVATSKE MIGRANTSKE VIRTUALNE ZAJEDNICE (HMOVZ) U ARGENTINI: KONSTRUIRANJE IDENTITETA U KIBERPROSTORU (NA PRIMJERU ARGENTINE)

Marina PERIĆ KASELJ

Uvod

Migrantske virtualne zajednice su nov oblik društvenosti koji na specifičan način postavlja pitanje, definiranje i odnos prostora, zajednice i identiteta. Pridjev »hrvatske« (uz migrantske virtualne zajednice) određuje podrijetlo, pripadnost kao bitnu karakteristiku zajednice, a pridjevi »migrantske virtualne« ukazuju na migracije i kiberprostor ili izmještene pojedince izvan fizičkih (nacionalnih) granica. Argentina, kao stvaran društveni prostor u kojem hrvatski migranti žive i djeluju, zbog specifičnosti odnosa i rastakanja emocija i pripadnosti između dviju domovina poprima drugačije značenje kao prostor hibridnosti kultura i identiteta.

Hrvatski migranti, pod čime razumijevam hrvatske iseljenike i njihove potomke, pod utjecajem elektroničkih medija/interneta izgrađuju nove odnose prema Hrvatskoj jer ona je virtualno blizu, može se svakodnevno »osjećati« i gledati. Članovi HMOVZ-ova mogu u svakom trenutku diskutirati i participirati međusobno te s članovima drugih HMOVZ-ova u svijetu i Hrvatskoj. Oni postaju »zajednica osjećaja, grupa koja zajednički zamišlja i osjeća« (Appadurai, 2011.).

U današnjem postmodernističkom dobu, koje karakteriziraju dinamizam i brzina promjena, »otvaranje« prostora i vremena, masovna proizvodnja, potrošnja i mobilnost, dolazi do procesa transformacija subjektivnosti, fragmentacije i lomljenja identiteta. Upravo zbog toga, a na primjeru HMOVZ-ova u Argentini (analiza društvene mreže *Facebook*), želim dobiti odgovor na pitanje: koliko je važan nacionalni/etnički identitet (u mnoštvu drugih identiteta/društvenih uloga) u životu pojedinca i kao uvjet postojanja i opstanka zajednice?

Prema procjenama Ministarstva vanjskih poslova danas u Argentini živi oko 250 tisuća Argentinaca hrvatskog podrijetla. Vrlo malen broj njih rođen je u Hrvatskoj, i to su uglavnom pojedinci koji su došli u trećem razdoblju iseljavanja, neposredno nakon Drugog svjetskog rata, kao politički emigranti. Prva dva razdoblja iseljavanja Hrvata u Argentinu bila su krajem 19. i početkom 20. stoljeća te nakon Prvog svjetskog rata. Iseljavanja su bila uzrokovana ekonomskim prilikama iako su politički i ekonomski faktori bili isprepleteni i često jedan s

drugim u uzročno-posljedičnoj vezi. Upravo su te činjenice bitne pri analizi HMVZ-ova zbog toga što ti »prošli svjetovi« i generacije Hrvata koji su se odselili u drugačijim okolnostima, iz različitih društveno-političkih razdoblja, uselili se pod drugačijim uvjetima i u novoj domovini živjeli različitim životima, daju određene konstrukte, obrise zajednici. Postavljaju se pitanja — što to preživljava i odolijeva vremenu, koliko je važan takozvani mitološko-simbolički kompleks i na koji način se tradicija prenosi, revidira, transformira?

U ovom istraživanju započela sam upoznavanje i analizu hrvatskih migrantnih virtualnih zajednica u Argentini pristupajući internetu iz prostorne perspektive. Izabrala sam popularnu društvenu mrežu *Facebook*, putem tražilice pronašla grupe koje se svrstavaju u Hrvate u Argentini i radi približeg upoznavanja i interakcije poslala im zahtjev za primanjem u članstvo. Na taj sam način u beskonačnom kiberprostoru pronašla zajednice s konkretnim lokalitetima i vlastitim granicama.

Kiber(netički) prostor:

HVMZ u Argentini na društvenoj mreži *Facebook*

Kiber(netički) prostor razvio se iz jednostavnog, tekstualno utemeljenog komunikacijskog medija s ograničenim pristupom u multimedijски fenomen s masovnom publikom monološke web-prezentacije, internetske stranice (Oblak, 2002., 66). Internet predstavlja podlogu na kojoj nastaje kibernetički prostor — tehnologija koja simulira prostore unutar kojih se odvija interakcija među ljudima.

Kiberprostor je pod utjecajem interneta dobio značenje javnog prostora, a na taj način nastanak i formiranje zajednice/a. Za razliku od zajednica koje osnivamo u stvarnom svijetu, u tom novom mediju možemo konstruirati nove vrste zajednica, povezane zajedničkim interesima i sklonostima, a ne slučajnostima prostornog smještaja (Robins, 2003., 221). Virtualne zajednice »kao društvene agregacije izrastaju iz mreža kada dovoljno ljudi vodi javne rasprave s dostatno ljudskih osjećaja za stvaranje mreže osobnih odnosa u kibernetičkom prostoru« (Rhingold, 1993., 5).

Kibernetički prostor pojedinci koriste za nov način izgradnje identiteta i istodobno sami osmišljavaju taj prostor (Praprotnik, 2004.). Pojedinci u kibernetički prostor ne ulaze s već unaprijed izgrađenim identitetom, već ga konstruiraju u mreži (Cavanagh, 2007.).

Facebook, društvena mreža unutar beskrajnog kiberprostora, jedna je od lokacija na kojima se mogu pronaći HMVZ-ovi iz Argentine. Te su zajednice fizički osnovane (računalom i internetskom vezom) u Argentini, u navođenju imena koriste španjolski jezik, primjerice *Croatas en Argentina*, a španjolski je većinom i jezik komunikacije u predstavljanju i interakciji članova. Usporedimo

li ih s ostalim Hrvatima u Južnoj Americi na *Facebooku*, Hrvati u Argentini predstavljaju najaktivnije, najbrojnije i najorganiziranije članove (slijede Hrvati u Čileu). Pod HMOVZ-ovima u Argentini razumijevam sve vrste virtualnog on-line okupljanja hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka u kontekstu etničko-nacionalnog unutar registrirane grupe/zajednice/skupine radi zajedničkih kulturnih, sportskih, ekonomskih i inih interesa.

Prema mojoj evidenciji na *Facebooku* danas ima više od tridesetak različitih aktivnih HMOVZ-ova iz Argentine. Iako je svima zajedničko etničko/nacionalno porijeklo, koje je ujedno pokretač njihova nastanka, grupe se međusobno razlikuju prema: statusu (otvorene/zatvorene), veličini, interesnim preferencijama, aktivnosti članova, unutarnje i vanjske povezanosti s drugim grupama i dr. Informacije o otvorenim grupama su javno dostupne, a zatvorene postavljaju uvjet za članstvo, brane pristup nečlanovima i s njima ne dijele informacije. Pri pretraživanju dijele se na grupe i zajednice. Razlika je u načinu umrežavanja. U grupama se s ostalim članovima može sudjelovati u nepreglednim raspravama (konverzaciju članova grupe dobivate i putem e-maila). Može se aktivno uključiti u razgovor grupe, razmijeniti stavove, mišljenja i ideje te raspravljati o određenom problemu. Zajednice su stvorene po modelu *Facebook*-stranice. Komunikacija se događa na »zidu« profila zajednice, a njezini članovi, osim komunikacije na zidu, mogu drugim članovima zajednice uputiti privatne poruke putem e-maila. Grupama i zajednicama otvorenog tipa može se pristupiti kao vanjski posjetitelj koji samo pretražuje i čita sadržaj zajednice; potom, može se biti aktivan (aktivno sudjeluje u raspravama i stvara sadržaj zajednice) ili pasivan (registriran, ali ne sudjeluje i ne stvara sadržaj zajednice) član zajednice.

Većina HMOVZ-ova registrirani su kao zajednice otvorenog tipa. Čine ih uglavnom aktivni članovi hrvatskog podrijetla s područja Argentine koji se poznaju i u fizičkom *off-line* svijetu, ali ima i članova hrvatskog podrijetla iz ostalih zemalja Južne i Sjeverne Amerike, Australije, Novog Zelanda, Europe kao i Hrvata iz Hrvatske (bitan uvjet je biti Hrvat ili hrvatski potomak, bez obzira na to gdje se u svijetu nalazio). U nazivima/imenima zajednica mogu se prepoznati određena socio-demografska obilježja. Neke se nazivaju općim imenom Hrvati u Argentini (*Croatas en Argentina*) ili Hrvati u Argentini i Južnoj Americi (*Croatas en Argentina y Sud America*), druge naglašavaju regionalno porijeklo, kao Hrvati u Argentini istarskih korijena (*Asociacion Croata Raices Istrianas*) ili Hrvati u Mendози (*Colectividad Croata de Mendoza*), a ima i onih koje ističu iseljeničku generaciju, pa se pojavljuju pod imenom Potomci hrvatskih iseljenika ili Mladi Argentinci — potomci hrvatskih imigranata (*Descendientes de Croatas en Argentina, Juventud Argentina Descendientes de Inmigrantes Croatas*). Zajednice upisuju i datum svojeg rođenja ili osnutka. Većina je osnovana 25. lip-

nja 1991. godine (dan kad je Hrvatski sabor donio ustavnu odluku o samostalnosti i suverenosti Hrvatske, Dan državnosti), ima i onih koje su osnovane pedesetih, šezdesetih godina prošlog stoljeća (i koje su još uvijek aktivne), ali i onih koji datumom svojeg rođenja smatraju 10. travnja 1941. godine (dan osnutka NDH). U nazivima je, osim socio-demografskih obilježja, moguće prepoznati i specifičan interes zajednica: sport (*Rugbies Criatas en Argentina*), glazba (*Canzoni Corata, Vocal Femino Valovi*), narodni/etnoplesovi (*Conjunto Croata Jorgovan, Danzas tradicionales Croatas*), časopis i radio (*Studia Croatica, Croacias Totales* — radijski sat povijesti [Historia Immigration Croata]); te područja iseljavanja — potomci hrvatskih iseljenika iz Bosne i Hercegovine (koju imenuju Hrvatska Herceg Bosna), dalmatinskih otoka, Splita, Dubrovnika, Karlovca i dr.

Istraživači danas uglavnom postavljaju pitanje koliko je virtualne zajednice moguće nazivati zajednicama u pravom smislu te riječi. Koliko su one doista stvarne i daje li virtualno samo privid zajedništva?

Distinktivne karakteristike virtualnih zajednica, u odnosu na društvene zajednice, jesu tekstualna (zbivanja s pomoću teksta) i interaktivna priroda (određeni tekst postaje dio određenog mišljenja, diskursa) (Džouns, 2001., 79). Kada govorimo općenito o zajednici, a ona podrazumijeva širok koncept ideja i teorija, možemo jednostavno citirati Delantyja, koji kaže kako je ideja zajednice »izraz pripadanja koje se ne može svesti ni na kakav društveni ili politički aranžman« (Delanty, 2006., 11).

Odnosi u zajednici temelje se na prirodnoj volji, emocijama, tradiciji i zajedničkim vezama (Tonnie, 2002.). Pojam zajednice odnosi se na zajedništvo, povezanost među članovima, kao i različitost od drugih nečlanova zajednice. Ono »zajedničko« postaje s jedne strane kohezivan faktor zajednice koji je ujedno distinktivan element naprama drugim nečlanovima zajednice. Postoje, kako ih imenuje Anderson (1990.), i zamišljene zajednice, gdje se pripadnost zajednici očituje kroz »zamišljanje« pripadnosti i zajedništva s drugim članovima zajednice s kojima se ne živi niti se ima neposredna komunikacija.

HMVZ-ovi imaju obilježja i etničkih zajednica. Smith (1988.) smatra kako etničku skupinu/zajednicu čini populacija koju subjektivno i objektivno vežu: zajedničko ime, mit o zajedničkom podrijetlu, elementi zajedničke povijesti, grupna odanost imenu, identitetu, teritoriju. Pojam etničke skupine podrazumijeva kontakt i odnos (Eriksen, 2004., 28). Svijest ili pripadnost pojedinca određenoj etničkoj skupini određuje njegov etnički identitet.

Kako je vidljivo u određivanju pojma zajednice, fizička blizina (isti dijeljeni prostor) ili zajednički teritorij uvjet je postojanja/formiranja zajednice.

Fizički prostor kao bitan element postojanja zajednice (stvarne, *off-line*) u virtualnom svijetu ima sasvim drugačije značenje. Za hrvatske iseljenike — fizička izmještenost iz Hrvatske, ili za njihove potomke — fizički udaljena zamišljena domovina, u virtualnom svijetu predstavlja temelj interakcije. Oni se nalaze, prepoznaju, djeluju u virtualnom svijetu unoseći Hrvatsku u svakodnevni život. Njihovi etnički/nacionalni sentimente imaju puno jači naboj nego što je to slučaj s Hrvatima u Hrvatskoj. Oni fizički nisu u Hrvatskoj, ali putem interneta imaju mogućnost gledati hrvatsku televiziju, slušati hrvatski radio/pjesme, virtualno posjetiti i boraviti u hrvatskim krajevima i dr. Fizičko nebitvanje u Hrvatskoj, ali zajednička imaginacija i povezanost s Hrvatskom, jedna je od bitnih karakteristika HMOVZ-ova. S druge strane, potraga za identitetom i pripadnosti etničkoj/nacionalnoj zajednici uvjet je stvaranja ovih zajednica. HMOVZ-ovi u Argentini međusobno su povezani, ali u svoja članstva primaju i druge HMOVZ-ove iz Južne Amerike, Hrvatske i svijeta. U virtualnom svijetu oni stvaraju drugačiju Hrvatsku u kojoj mjesto imaju i argentinski Hrvati, i oni koji su ondje rođeni, i oni koji je nikada fizički nisu posjetili, ali i oni koji nemaju hrvatske korijene ali su je zajedno s njima (članstvom u društvima, ženidbom) upoznali i zavoljeli. HMOVZ-ovi mogu utjecati na nacionalni imidž Hrvatske u Argentini i šire. Pokazuju kako su, unatoč tomu što su Argentinci, isto tako Hrvati. Etnička pripadnost ovdje je predmet slobodnog izbora, ali ujedno dokaz kako nije moguće zanemariti prve, iskonske, primordijalne osjećaje, pripadnost korijenima, etnosu/naciji.

Virtualne zajednice su zajednice »po sebi«, ali su uvijek i potencijalno zajednice »za sebe«, koje su u mogućnosti preskočiti granicu kolektivne imaginacije i prijeći na kolektivnu akciju i stvaranje mogućnosti translokalne društvene akcije (Appadurai, 2011., 22).

Konstrukcija identiteta: pojedinačni/grupni identiteti oblikovani posredovanom komunikacijom (internetom)

Konstrukcija identiteta uključuje prožetost osobnog i društvenog, odnos sličnosti i različitosti. Ona je ujedno zamišljanje pojedinca o drugima, kao i zamišljanje drugih o pojedincu.

Konstrukciju identiteta karakteriziraju tri temeljna pitanja: tko sam ja u svijetu, tko sam ja u društvu, tko sam ja spram sebe (Rogić, 2003., 20-21). Kolektivni identitet je društveno konstruiran. Temeljna razlika kolektivnog identiteta je mi — drugi.

Identiteti nastaju kao posljedica promišljanja pojedinca o vlastitoj poziciji u svijetu koji ga okružuje, kroz njegovo simboličko predstavljanje ili predstavljanje samog sebe u svakodnevnom životu (Goffmann). Prema teoriji socijalnog

identiteta (Tajfel, Turner, 1986.) neki elementi u samopredstavljanju pojedinca posljedica su njegovog sudjelovanja u članstvu pojedinih socijalnih grupa. Ljudi se u većini slučajeva definiraju na osnovu svoje grupne pripadnosti. U određenim društvenim situacijama socijalni identitet pojedinca postaje važniji od osobnog.

Identitete HMVZ-ova analiziram s pozicije teorija interakcionalizma (Mead, Goffman i dr.) koji podrazumijeva oblikovanje identiteta kroz komunikaciju i djelovanje, iako prvenstveno mislim na posredovanu (internetsku) komunikaciju i interakciju.

Modernost, pucanje granica između globalnog i lokalnog, dovodi do preispitivanja, potrage za »vlastitim identitetom«. Među mnoštvom identiteta/identifikacije pojedinaca, etnički/nacionalni identitet iseljeničkih zajednica zauzima primarno mjesto. HMVZ-ovi u Argentini postmoderne su zajednice koje unutar globalnosti revidiraju i nanovo interpretiraju lokalnost stvarajući vlastite društvene i socijalne odnose među svojim članovima. Glede vizualnog identiteta, one se na društvenoj mreži *Facebook* predstavljaju nacionalnim simbolima: hrvatski grb, hrvatska zastava, šahovnica. Neke od njih kombiniraju hrvatske nacionalne simbole s argentinskima (većinom argentinska zastava). Među osnivačima virtualnih zajednica, ali i u članstvu, najveći je broj mladih članova (većinom treća, četvrta iseljenička generacija). Iščitavajući vizualni identitet kroz fotografije zajednica na kojima se pokazuju isječci iz života zajednice u *off-line* svijetu, zajednička okupljanja iseljenika/potomaka kroz zajedničke svečanosti u hrvatskim domovima, imigrantske svečanosti u Argentini i dr., uočavam kako je nositelj hrvatskog etničkog/nacionalnog identiteta mlađa iseljenička generacija, potomci iseljenika, no vidljiva je uključenost i najmlađeg naraštaja (djeca od 3 do 7 godina).

Na fotografijama oni su obično u narodnim nošnjama, sportskim dresovima hrvatske reprezentacije, odjeći s naznačenim nacionalnim hrvatskim simbolima. Manifestacije etničkog/nacionalnog nalazim u različitim segmentima svakodnevnog života (ukrašavanje kuća, automobila, hrvatskih društava slikama, predmetima iz hrvatske nacionalne prošlosti, odjeća s hrvatskim nacionalnim simbolima, privjesci, čaše, tanjuri, pića iz Hrvatske — likeri, vina, hrvatske knjige i dr.).

Fotografije koje članovi zajednice pregledavaju i postavljaju na stranicama zajednice označavaju događaje/slike iz stvarnog života. Stoga se virtualni i stvarni svijet prožimaju, što im daje dodatnu čvrstinu i osjećaj pripadnosti. Članovi pojedinih zajednica (uglavnom osnivači i oni koji čine jezgru zajednice) osobno se poznaju i druže u fizičkom (*off-line*) svijetu.

Osim fotografija koje označavaju stvarne, svakodnevne događaje iz života zajednice, mnoge predstavljaju i pravu riznicu kolektivnog pamćenja: niz starih

fotografija hrvatskih društava, hrvatskih iseljenika u lukama pri prvom kontaktu s Argentinom, slike djedova, baka i očeva koje se prenose generacijama. Potomci ponovno oživljavaju »slike prošlosti« postavljujući fotografije pomoću kojih pričaju drugima jedinstvene životne priče svojih očeva i djedova — hrvatskih iseljenika, često ih stavljajući u kontekst svog suvremenog života, odnosno naglašavajući utjecaj i prožimanje prošlosti predaka na svoj život danas. Povijest hrvatskog naroda/iseljenika na taj način postaje svakodnevni diskurs, temelj grupnog zajedništva. Ona se iznova propituje, definira, otkriva, o njoj se raspravlja i donose sudovi, mišljenja. Uključuju se i drugi sudionici HVMZ-ova iz Hrvatske, Australije, Europe: netko traži djeda, prijatelja, susjeda, nekog tko je na posredan/neposredan način obilježio njihov život. Ovdje se, usudujem se reći, stvaraju i isprepleću čudesni socijalni/mrežni svjetovi prepuni emocija gdje pojedinac stalno uči o sebi, svojoj zajednici stječući nove spoznaje u definiranju vlastitog identiteta i o važnosti pripadanja zajednici (etničkoj/nacionalnoj). Virtualna zajednica sastoji se od članova koji se međusobno poznaju i održavaju kontakte u *off-line* svijetu, članova koji u *off-line* svijetu dijele isti fizički prostor, ali se međusobno ne poznaju, članova iz Hrvatske koji su rodbinski ili prijateljski vezani uz zajednicu i međusobno se poznaju, članova iz Hrvatske s kojima dijele zajedničke interese, ali se samo virtualno poznaju i Hrvatice i hrvatske potomke širom svijeta koji se poznaju, ali većina ih se ne poznaje u *off-line* svijetu. Kao istraživač i neposredan sudionik/član (moj zahtjev za članstvom su prihvatili svi) njihovih zajednica doživljavam i upoznajem drugačiju Hrvatsku, onakvu kakvom mi je predstavljaju potomci iseljenika diljem svijeta (vidljiva je aktivna interakcija članova HVMZ-ova u Argentini s drugim HVMZ-ovima u svijetu — poglavito u Hrvatskoj). To je Hrvatska koja se svakodnevno voli i koja se imenuje domovinom i majkom. Kulturni, politički, ekonomski događaji iz neke lokalne zajednice, sela, grada u Hrvatskoj premještaju se u virtualni prostor i postaju svakodnevni događaji koji se dijele među Hrvatima u Argentini i šire. Iako je komunikacija na španjolskom jeziku, a članovi po nacionalnosti Argentinanci, pripadnost hrvatskoj zajednici značajan je pokazatelj u definiranju njihova identiteta. Signifikantne su i poruke na profilu zajednice ili njihovo samopredstavljanje — »Još Hrvatska ni propala dok mi živimo«, »Krv nije voda« — napisane na hrvatskom jeziku (ali i prevedene na španjolski) kako bi imale jaču konotaciju.

Najbrojnije zajednice (kao što je *Bar Croata*, *Studia Croatica*, *Conjunto Croata Jorgovan*, *Red Croata Argentina*) oblikuju i političke društvene prostore ili tzv. nacionalizam na daljinu. Kako predmet ovog istraživanja nisu sadržaji poruka/razgovora među članovima, već analiza osnovnih informacija i fotografija

s profila zajednica, tako ću moći naznačiti samo oblike, raznovrsnost ili mnogobrojnost oblikovanja društvenih i mrežnih svjetova.

Na fotografijama, ispod kojih su često i komentari, uočljiva je politička artikulacija članova zajednice pod utjecajem aktualnih političkih događaja iz Hrvatske (sudenje hrvatskim generalima, parlamentarni izbori, referendum o ulasku Hrvatske u EU, ekonomske mjere nove vlasti i dr.). Politički prostori stvaraju se i izvlačenjem određenih događaja iz političke prošlosti Hrvatske i aktualiziranjem mitološkog u oblikovanju nacionalnog (Bleiburg, Oluja, rat u Hrvatskoj, pad Vukovara).

Uočljiva je i naklonost zajednica prema virtualnim zajednicama iz Hrvatske koje pripadaju desnoj političkoj struji (HSP, HČSP, Hrvatski domoljubi, Hrvatski branitelj, Hrvatski vojnik, Hrvatski Mladen i dr.). One imaju utjecaj u oblikovanju njihova etničkog/nacionalnog identiteta. Često se isprepleću poslijeratni događaji nakon Drugoga svjetskoga rata i Domovinskog rata. To objašnjavam znatnijim utjecajem hrvatskih političkih emigranata čija izmještenost nije bila dobrovoljna, već prisilna, a njihova cjeloživotna borba za »slobodnu Hrvatsku« utjelovila se u hrvatskom nacionalnom pokretu devedesetih godina prošlog stoljeća i Domovinskom ratu. Taj nacionalni naboj prenesen je i na dio potomaka, što je također moguće (buduća istraživanja) analizirati kroz virtualne zajednice.

Drugi oblik predstavljanja vidljiv je primjerice kod hrvatske zajednice iz Patagonije, *Asociacion Cultural Croata* »Majka Domovina«, koja se predstavlja riječima »... okuplja potomke Hrvata i ostalih Slavena. U našoj zajednici nema mjesta temama poput rata koji je donijeo mržnju i razdor među našim ljudima...« Kod te zajednice, koja inače obitava u najnepristupačnijim i hladnim dijelovima Argentine, gdje je život hrvatskih migranata bio težak i izoliran, mogu iščitati kako se radi o potomcima ekonomskih iseljenika koji su međusobno živjeli s pripadnicima drugih slavenskih naroda (Srbi, Crnogorci, Slovaci, Rusi i dr.) s kojima su razvili dobre i prijateljske odnose (najvjerojatnije u nekadašnjim jugoslavenskim društvima) te utjecaj čileanskih Hrvata iz čileanske Patagonije.

Kod HMVZ-ova koji u svom predstavljanju naglašavaju iseljeničku generaciju — potomci hrvatskih iseljenika (*Zajednica Juvenes Croates, Descendientes de Croatas en Argentina, Yo soy descendiente de Croata*), vidljiv je bipolarizam pripadanja i hibridan identitet. Istodobno su, pišu, ponosni na svoju hrvatsku krv/porijeklo i činjenicu da su djeca prelijepa i velike Argentine. Oni se opisuju kao potomci hrvatskih ekonomskih iseljenika naseljenih na području provincija Buenos Aires i Santa Fe, područjima plodnih ravnica i zemlje pogodne za stočarstvo i ratarstvo. Njihovi preci međusobno su se udruživali u društva i na taj način očuvali nacionalni identitet, a njihova djeca su prvo naučila materinji, a tek potom španjolski jezik. Zajednica JADIC (*Juventud Argentina Descienden-*

te de *Inmigrantes Croatas*) zatvorena je grupa koja u svoje članstvo prima samo Hrvate i njihove potomke koji žive na području Argentine, naglašavajući svoje etničko podrijetlo, ali i pripadnost argentinskoj naciji i državi.

Osim etničkog/nacionalnog kod HMOVZ-ova naglašen je i religijski element. Nacionalni/etnički sentiment ovih zajednica vezan je i uz katoličanstvo i poistovjećivanje etničke/nacionalne i religijske komponente. Na fotografijama se uočava važnost slavljenja katoličkih blagdana u Argentini uz ritual pripravljanja tradicionalnih hrvatskih jela i reprezentaciju hrvatskih običaja. Oni djeluju i transnacionalno, prateći iz svojih domova mise iz Hrvatske i raspravljajući o porukama hrvatskih biskupa, ali i hrvatskih svećenika u BiH. Prakticiraju vjeru utiskujući kroz nju svetost i važnost etničkog/nacionalnog (odlazak na hodočašća u Argentini uz kip Majke Božje Bistričke, odlazak iz Argentine na hodočašće u Međugorje i dr.). Zajednica *Juventud Croata en Buenos Aires* / D.H.K.S.S. ili *Društvo katoličkih sveučilištaraca i srednjoškolaca*, fizički smješteni u Hrvatskom katoličkom centru »Nikola Tavelić«, predstavljaju se kao djeca i potomci hrvatskih političkih emigranata pristiglih u Argentinu neposredno nakon Drugog svjetskog rata.

Na fotografijama je uočljivo kako se događaji iz prošlosti — koji su obilježili život političkih emigranata — prenose na generacije koje im ponovno pridaju značenja, i tu je vidljiva mobilizacija etničkog/nacionalnog i religijskog (slavljenje mise za žrtve Bleiburga, misa povodom 10. travnja).

Zaključna razmatranja

HMOVZ su etničke i transnacionalne zajednice, one su zajednice »za sebe«, ali i zajednice »po sebi«. Njih karakterizira fizička izmještenost hrvatskih iseljenika ili zamišljena fizička pripadnost hrvatskom teritoriju potomaka iseljenika. Ona ukida dobnu, rodnu, fizičku, vremensku, profesionalnu i inu granicu postajući pokretač etničkog/nacionalnog pozicioniranja i pripadnosti zajednici. Zamjećujem stalno isprepletanje stvarnog i virtualnog (*off-line* i *on-line* života), imaginacije i zbiljnosti (zamišljanje pripadnosti i zbiljske pripadnosti), prožimanje i miješanje prošlosti i sadašnjosti (života različitih iseljeničkih generacija). Te zajednice, kojima je zajednička etnička/nacionalna pripadnost, međusobno se razlikuju, a razlike se zamjećuju u načinima samopredstavljanja (od potomaka političkih emigranata do potomaka Hrvata i ostalih Slavena) i manifestiranja etničkog/nacionalnog (od kulturne do političke participacije). HMOVZ-ovi u Argentini rezultat su sjećanja, pamćenja i načina življenja prvih iseljenika i onog što su ostavili u nasljeđe novim naraštajima koji ta sjećanja iznova interpretiraju, udahnujući pritom snagu mitološkog u oblikovanju nacije.

Ono što je preživjelo na ovim prostorima, bilo u obliku mita ili generacijskog nasljeđa, ponovno se stavlja u funkciju oživljavanja i rekonstrukcije. Primordijalni sentiment prema domovini kakav su imali iseljenici, a koji ih je »otrgnuo« prošlosti na ovim prostorima, pojavljuje se u sličnom arhaičnom obliku kod njihovih potomaka. Utjecaj hrvatskih političkih emigranata uočava se kod najaktivnijih i najbrojnijih HMVZ-ova koji su u pravilu povezani s članovima HMVZ desne političke orijentacije iz Hrvatske.

Globalno informacijsko umreženo društvo i internet kao sredstvo komunikacije i interakcije doveli su do potrage za lokalnim, bliskim, srodnim, pa bih mogla konstatirati kako globalno proizvodi lokalno, a lokalno je dio globalnog, što najbolje uočavam kod HMVZ-ova. Iako čovjek tijekom svog života može istodobno imati jedan ili više identiteta (Maalouf, 2000.), analizom HMVZ-ova zaključujem kako njihovim članovima etnički/nacionalni identitet ima primat među drugim identitetima te kako etnički/nacionalni sentiment (stupanj prisnosti) ima važnu ulogu za opstanak i postojanje zajednice.

Virtualni prostori HMZ-ova postali su javni prostori dostupni i drugim Hrvatima (nije bitno jesu li iz Hrvatske ili drugih dijelova svijeta) koji stvaraju različite društvene i mrežne svjetove grupnog zajedništva i pripadanja. Njihovo zajedničko virtualno grupno iskustvo »življenja« za Hrvatsku i s Hrvatskom permanentno redefinira njihov etnički identitet u sadašnjosti. Zaključujem kako potomci hrvatskih iseljenika okupljeni u HMVZ-ove koji su aktivni i brojni mogu utjecati na nacionalni imidž Hrvatske, a ujedno predstavljaju najjači socijalni kapital u diplomatskim odnosima između Hrvatske i Argentine.

Literatura

- Appadurai/Apaduraj, A. (2011.), *Kultura i globalizacija*, Beograd, Biblioteka XX vek.
- Armstrong, J. (1982.), *Nations Before Nationalism*, Chapel Hill, N. C. University of North Carolina Press.
- Benedict, A. (1990.), *Nacija — zamišljena zajednica: razmatranja o porijeklu i širenju nacionalizma*, Zagreb, Školska knjiga.
- Cavanagh, A. (2007.), *Sociology in the Age of the Internet*, New York, Open University Press.
- Delanty, G. (2006.), *Community*, London & New York, Routledge.
- Eriksen H, T. (2004.), *Etnicitet i nacionalizam*, Beograd, Biblioteka XX vek.
- Goffman, E. (2000.), *Kako se predstavljamo u svakodnevnom životu*, Beograd, Geopolitika.
- Jones/Džouns, S. (ur.) (2001.), *Virtuelna kultura: Identitet i komunikacija u kiber društvu*, Beograd, Biblioteka XX vek.
- Maalouf, A. (2000.), *Mörderische Identitäten*, Frankfurt, Suhrkamp.

- Oblak, T. (2002.), Internet kao medij i normalizacija kibernetičkog prostora, *Medijska istraživanja*, 8 (1): 211-230.
- Poster, M. (1998.), Virtual Ethnicity: Tribal Identity in an Age of Global Communications. U: S. Jones (ur.), *Cybersociety 2.0.* (str. 184-212), London, Sage.
- Prapotnik, T. (2004.), How to Understand Identity in Anonymous Computer-Mediated Communication?, *Revija za sociologiju*, 35 (1-2): 61-76.
- Rheingold, H. (1993.), *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*, Reading, Addison Wesley.
- Robbins, B. (ur.) (1993.), *The Phantom Public Sphere*, Minneapolis, University of Minnesota Press.
- Rogić, I. (2003.), Hrvatski nacionalni identitet i društvene elite. U: S. Baloban (ur.), *Hrvatski identitet u EU* (str. 13-51), Zagreb, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve i Glas Koncila.
- Smith, A. D. (1988.), *The Ethnic Origins of Nations*, Oxford, Basil Blackwell.
- Stubbs P. (2004.), Zamišljanje Hrvatske: Istraživanje računalno posredovanih javnih sfera dijaspore. U: *Etnografije interneta* (str. 195-218), Zagreb, Institut za etnologiju i folkloristiku, Ibis grafika.
- Tajfel, H. i Turner, J. C. (1986.), The Social Identity Theory of Inter-group Behavior. U: S. Worchel i L. W. Austin (ur.), *Psychology of Intergroup Relations*, Chicago, Nelson-Hall.
- Tonnies, F. (2002.), *Community and Society*, Mineola, New York, Dover Publications, Inc.
- Verlichak, C. (2004.), *Los Croatas de la Argentina*, Buenos Aires, Krivodol Press.
- Zeman Geiger, M. i Zeman, Z. (2010.), *Uvod u sociologiju (održivih zajednica)*, Zagreb, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.